

گزارش ویژه

شرکت ملی گاز ایران به روایت آمار و ارقام

مقدمه

استفاده از گاز طبیعی بدلیل محتوای کربن کمتر، آلودگی کمتری را بدنبال دارد، بنابراین یکی از گزینه‌ها برای نداوم روند توسعه و همزمان حفظ محیط‌زیست، استفاده از گاز طبیعی و جایگزینی آن به جای فرآورده‌های نفتی است. اکثر کارشناسان انرژی و صاحب‌نظران اقتصاد براین باورند که بهره‌گیری بیشتر و گسترده‌تر از گاز طبیعی، از ملزومات توسعه پایدار به حساب می‌آید و این حامل انرژی، بعنوان سوخت برتر قرن بیست‌ویکم شناخته می‌شود.

با توجه به وجود ذخائر عظیم گاز طبیعی در ایران، سیاست انرژی کشور بر اساس بهره‌گیری هرچه بیشتر از منابع گاز طبیعی و افزایش سهم گاز در سبد مصرفی انرژی از طریق توسعه ظرفیت تولید و گسترش شبکه انتقال و توزیع گاز طبیعی کشور شکل گرفته است تا در این راستا علاوه بر لحاظ مسائل زیست‌محیطی و استفاده از این سوخت پاک در قلمرو جغرافیائی کشور، با جایگزینی مصرف گاز طبیعی به جای

۱. کارشناس گروه پژوهشی اوپک و کشورهای عمده تولیدکننده و مصرف‌کننده نفت و گاز، موسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، s.kokabi@iies.net

فرآورده‌های نفتی و به تبع آن مهار روند لجام گسیخته مصرف فرآورده‌های نفتی، توان صادرات نفت‌خام و فرآورده‌های نفتی کشور تقویت شده و درآمدهای صادراتی کشور افزایش یابد.

شرکت ملی گاز ایران بعنوان یکی از چهار شرکت اصلی وابسته به وزارت نفت در سال ۱۳۴۴ هجری شمسی (۱۹۶۵ میلادی) تاسیس گردید. این شرکت از آغاز کار متناسب با رشد و توسعه اقتصادی - اجتماعی کشور و بهره‌گیری از گاز طبیعی به عنوان یکی از منابع مهم در تامین سوخت و تولید انرژی و تحصیل بخشی از ارز مورد نیاز تدریجاً به قابلیت‌ها، توانمندی‌ها و امکانات تولید خود افزوده است.

مصرف گاز طبیعی

مصرف داخلی گاز طبیعی کشور از سال ۱۳۶۲ تا کنون، روند افزایشی شتابانی را دنبال نموده است. مصرف گاز کشور از ۸ میلیارد متر مکعب در سال ۱۳۶۲ با بیش از ۱۲۰۰ درصد رشد به ۱۰۵/۹ میلیارد متر مکعب در سال ۱۳۸۴ افزایش یافته که نشان‌دهنده رشد سالانه‌ای معادل تقریباً ۱۱/۹ درصد می‌باشد.

بیشترین درصد رشد سالانه طی این سالها مربوط به سال ۱۳۶۶ (با ۲۵/۳ درصد) بوده است. در این میان، مصرف گاز طبیعی کشور در سال ۱۳۶۵ با حدود ۷ درصد کاهش مواجه شده است.

تحولات صورت پذیرفته در مصرف گاز طبیعی در بخش‌های مختلف حاکی از تغییر قابل ملاحظه سهم این بخش‌ها طی این دوره می‌باشد. در سال ۱۳۶۲، صنعت کشور با مصرف ۳/۷ میلیارد متر مکعب، ۴۶/۲۵ درصد از کل مصرف گاز طبیعی کشور را به خود اختصاص می‌داد. پس از صنعت، نیروگاهها و بخش خانگی - تجاری، با مصرف ۳/۶ و ۰/۷ میلیارد متر مکعب، به ترتیب ۴۵ و ۸/۷ درصد از کل مصرف گاز طبیعی کشور را در سال ۱۳۶۲ به خود اختصاص می‌دادند.

با اتخاذ سیاست جایگزینی مصرف گاز طبیعی با فرآورده‌های نفتی و گسترش استفاده از این حامل انرژی، مصرف گاز طبیعی در بخش خانگی با بیش از ۵۲۰۰ درصد رشد از ۰/۷ میلیارد متر مکعب در سال ۱۳۶۲ به ۳۷/۲۰ میلیارد متر مکعب در سال ۱۳۸۴ رسیده که نشان‌دهنده ۱۸/۸۶ درصد رشد سالانه طی این دوره می‌باشد. این بخش در سال ۱۳۸۴ با مصرف ۳۵/۱۳ درصد گاز طبیعی کشور، بزرگترین بخش مصرف‌کننده این حامل انرژی بوده است.

پس از بخش خانگی - تجاری، بخش تولید نیرو در سال ۱۳۸۴ با مصرف

۳۴/۹ میلیارد متر مکعب، ۳۲/۹۶ درصد از مصرف گاز طبیعی کشور را به خود اختصاص داد که نشان می دهد مصرف این بخش از سال ۱۳۶۲ تا ۱۳۸۴، حدود ۸۷۰ درصد رشد داشته و به طور متوسط هر ساله ۱۰/۳۸ درصد افزایش یافته است.

جدول ۱. روند مصرف گاز طبیعی کشور به تفکیک بخش های مصرف کننده

میلیارد متر مکعب در سال

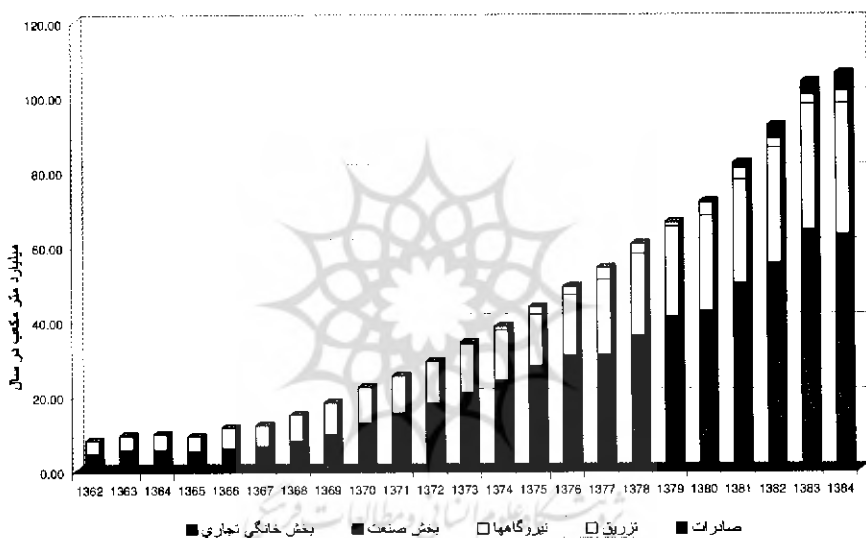
سال	بخش خانگی تجاری	بخش صنعت	نیروگاهها	تزریق*	صادرات	کل
۱۳۶۲	۰.۷۰	۲.۷۰	۲.۶۰	۰	۰	۸.۰۰
۱۳۶۳	۱.۰۰	۴.۵۰	۳.۸۰	۰	۰	۹.۳۰
۱۳۶۴	۱.۱۰	۴.۴۰	۴.۲۰	۰	۰	۹.۷۰
۱۳۶۵	۱.۳۰	۳.۸۰	۴.۰۰	۰	۰	۹.۱۰
۱۳۶۶	۱.۸۰	۴.۰۰	۵.۶۰	۰	۰	۱۱.۴۰
۱۳۶۷	۲.۲۰	۴.۳۰	۵.۶۰	۰	۰	۱۲.۰۰
۱۳۶۸	۳.۰۰	۴.۹۰	۶.۹۰	۰	۰	۱۴.۸۰
۱۳۶۹	۴.۴۰	۵.۲۰	۸.۵۰	۰	۰	۱۸.۱۰
۱۳۷۰	۶.۴۰	۶.۲۰	۹.۵۰	۰	۰	۲۲.۱۰
۱۳۷۱	۷.۴۵	۷.۸۰	۹.۹۰	۰	۰	۲۵.۱۵
۱۳۷۲	۸.۸۰	۹.۰۰	۱۱.۳۰	۰	۰	۲۹.۱۰
۱۳۷۳	۱۱.۰۰	۹.۶۰	۱۳.۱۰	۰.۴۰	۰	۳۴.۱۰
۱۳۷۴	۱۲.۶۰	۱۱.۴۰	۱۳.۳۰	۱.۰۳	۰	۳۸.۳۳
۱۳۷۵	۱۴.۵۰	۱۳.۳۰	۱۳.۸۰	۱.۹۰	۰	۴۳.۵۰
۱۳۷۶	۱۶.۳۰	۱۴.۱۰	۱۶.۴۰	۲.۲۰	۰	۴۹.۰۰
۱۳۷۷	۱۶.۹۰	۱۳.۷۰	۲۰.۲۰	۳.۲۰	۰	۵۴.۰۰
۱۳۷۸	۱۹.۳۰	۱۶.۵۰	۲۱.۹۰	۲.۶۰	۰	۶۰.۳۰
۱۳۷۹	۲۱.۵۰	۱۹.۲۰	۲۴.۳۰	۱.۱۰	۰	۶۶.۱۰
۱۳۸۰	۲۲.۶۰	۱۹.۷۰	۲۵.۵۰	۳.۵۰	۰.۳۵	۷۱.۶۵
۱۳۸۱	۲۷.۶۰	۲۲.۲۰	۲۷.۷۰	۳.۱۰	۱.۳۰	۸۱.۹۰
۱۳۸۲	۳۰.۶۰	۲۴.۶۰	۳۰.۸۰	۲.۵۰	۳.۴۰	۹۱.۹۰
۱۳۸۳	۳۷.۹۰	۲۶.۱۰	۳۳.۶۰	۲.۵۰	۳.۵۰	۱۰۳.۶۰
۱۳۸۴	۳۷.۲۰	۲۵.۶۰	۳۴.۹۰	۳.۵۰	۴.۷۰	۱۰۵.۹۰

*حجم تزریق گاز که در این جدول ارایه شده، علاوه بر حجم تزریقی است که شرکت ملی نفت ایران راسا انجام می دهد.

منبع: امور سیستم های اطلاعات مدیریت برنامه ریزی تلفیقی شرکت ملی گاز ایران، شهریور ۱۳۸۵

بخش صنعت که در سال ۱۳۶۲ بزرگترین مصرف‌کننده گاز طبیعی کشور بوده، در سال ۱۳۸۴ با مصرف ۲۵/۶ میلیارد متر مکعب (۲۴/۱۷ درصد گاز مصرفی کشور) به مقام سوم تنزل یافته است. مصرف این بخش طی سالهای ۱۳۶۲ تا ۱۳۸۴، بیش از ۵۹۰ درصد افزایش یافته که نشان‌دهنده ۸/۷۷ درصد رشد سالیانه مصرف گاز طبیعی در این بخش می‌باشد.

نمودار ۱. روند تحولات مصرف گاز طبیعی کشور به تفکیک بخش‌های مختلف اقتصاد

منبع: امور سیستم‌های اطلاعات مدیریت برنامه‌ریزی تلفیقی شرکت ملی گاز ایران، شهریور ۱۳۸۵

ظرفیت پالایشی

ظرفیت پالایشی گاز طبیعی کشور که در سال ۱۳۶۷ معادل ۲۸ میلیون متر مکعب در روز بوده، با بیش از ۱۲۶۰ درصد رشد به ۳۸۳ میلیون متر مکعب در روز در سال ۱۳۸۴ افزایش یافته که نشان‌دهنده رشد سالانه‌ای معادل ۱۵/۶۴ درصد طی این دوره می‌باشد. قسمت قابل توجه افزایش ظرفیت پالایش گاز طبیعی کشور در چند سال اخیر، ناشی از افزایش ظرفیت برخی پالایشگاه‌های موجود (کنگان، خانگیران و سرخون) و نیز به چرخه تولید پیوستن پالایشگاه‌های جدید (پارس جنوبی، دالان و پارسیان) بوده است. افزایش ظرفیت پالایشگاه فجر از طریق بهینه سازی و افزایش ظرفیت واحدهای

موجود و استفاده از واحد یدک در قالب بهره‌گیری از تسهیلات بیع متقابل اول گازرسانی انجام گرفته است.

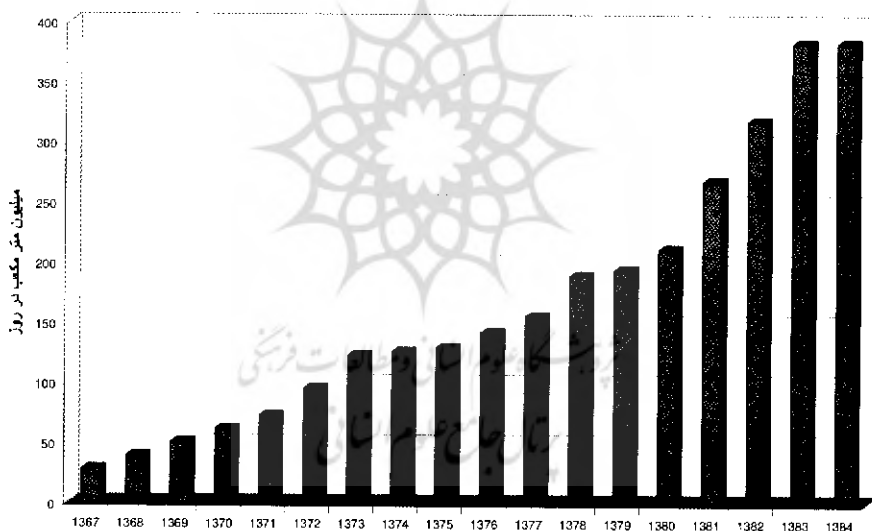
جدول ۲. روند تحولات ظرفیت پالایش گاز طبیعی کشور

میلیون متر مکعب در روز

سال	۱۳۶۷	۱۳۶۸	۱۳۶۹	۱۳۷۰	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۳	۱۳۷۴	۱۳۷۵
ظرفیت پالایشی	۲۸	۳۹.۲	۵۰.۴	۶۱.۶	۷۳.۸	۹۵	۱۲۲.۶	۱۲۶	۱۲۹
سال	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴
ظرفیت پالایشی	۱۴۲	۱۵۵	۱۸۹	۱۹۴	۲۱۱	۲۶۸	۳۱۸	۳۸۳	۳۸۳

منبع: امور سیستم‌های اطلاعات مدیریت برنامه‌ریزی تلفیقی شرکت ملی گاز ایران، شهریور ۱۳۸۵

نمودار ۲. روند تحولات ظرفیت پالایشی کشور

منبع: امور سیستم‌های اطلاعات مدیریت برنامه‌ریزی تلفیقی شرکت ملی گاز ایران، شهریور ۱۳۸۵

احداث مرحله دوم پالایشگاه شهید هاشمی نژاد (خانگیران) نیز با ظرفیت ۱۷ میلیون متر مکعب در روز در سال ۱۳۸۰ به بهره‌برداری رسید. مراحل دوم و سوم پالایشگاه گاز پارس جنوبی با ظرفیت ۵۷ میلیون متر مکعب در روز، در سال ۱۳۸۱ به بهره‌برداری رسید. مرحله اول این پالایشگاه نیز با ظرفیت ۲۵ میلیون متر مکعب در روز در سال ۱۳۸۲ آغاز به کار نمود و مراحل ۴ و ۵ پالایشگاه مذکور با ظرفیت ۵۸ میلیون متر مکعب در روز در سال ۱۳۸۳ به چرخه تولید پیوست.

پالایشگاه پارسیان نیز با ظرفیت ۲۵ میلیون متر مکعب در روز در سال ۱۳۸۲ به بهره برداری رسید.

جدول ۳. ظرفیت پالایشی گاز طبیعی کشور به تفکیک پالایشگاهها

میلیون متر مکعب در روز

پالایشگاه	۱۳۷۵	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴
فجر (کنگان)	۶۸	۷۹.۳	۹۰.۷	۱۰۵	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰
خانگیران	۲۴	۲۶.۴	۲۷.۵	۲۷.۵	۲۷.۵	۴۴.۵	۴۴.۵	۴۴.۵	۴۴.۵	۴۴.۵
بیدبلند	۲۲.۵	۲۲.۵	۲۲.۵	۲۲.۵	۲۲.۵	۲۲.۵	۲۲.۵	۲۲.۵	۲۲.۵	۲۲.۵
گورزین	۱.۷	۱.۷	۱.۷	۱.۷	۱.۷	۱.۷	۱.۷	۱.۷	۱.۷	۱.۷
سرخون	۷.۱	۷.۱	۷.۱	۷.۱	۷.۱	۷.۱	۷.۱	۱۴.۱	۱۴.۱	۱۴.۱
دالان	۰	۰	۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰
پارس جنوبی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵۰	۷۵	۱۴۰	۱۴۰
پارسیان	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۵	۲۵
سایر	۵.۲	۵.۲	۵.۲	۵.۲	۵.۲	۵.۲	۵.۲	۵.۲	۵.۲	۵.۲
جمع	۱۲۸.۵	۱۴۲.۵	۱۵۴.۸	۱۸۹.۱	۱۹۴.۱	۲۱۱.۱	۲۶۸	۳۱۸	۳۸۳	۳۸۳

منبع: نفت و توسعه ۵، گزارش اهم فعالیتهای وزارت نفت، ۱۳۸۴

نمودار ۳. سهم هر یک از پالایشگاههای گاز طبیعی کشور از ظرفیت پالایشی در سال ۱۳۸۴

منبع: نفت و توسعه ۵، گزارش اهم فعالیتهای وزارت نفت، ۱۳۸۴

صادرات و واردات گاز طبیعی

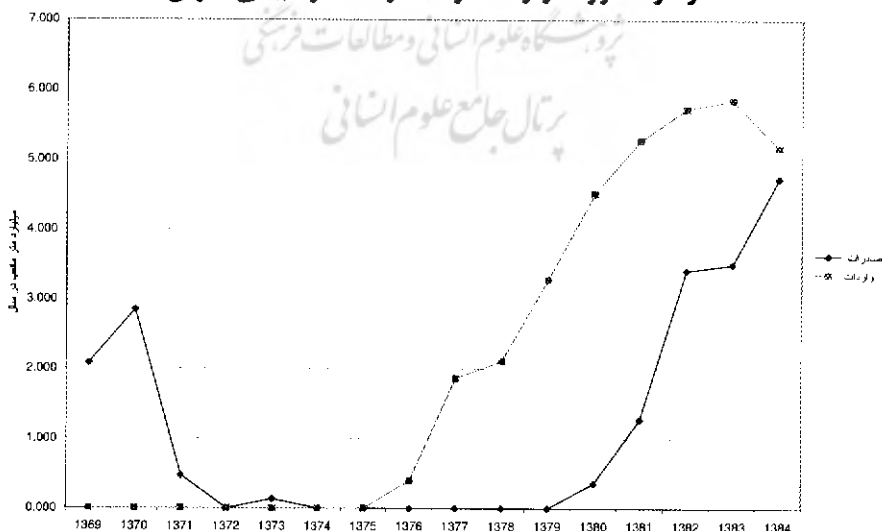
صادرات گاز طبیعی ایران که پس از انقلاب به کلی قطع شده بود، در سال ۱۳۶۹ با صادرات حدود ۲ میلیارد متر مکعب در سال به جمهوریهای شوروی سابق از سر گرفته شد که حداکثر حجم آن در سال ۱۳۷۰ با ۲/۸ میلیارد متر مکعب در سال به وقوع

پیوست و در نهایت در سال ۱۳۷۴ صادرات گاز طبیعی ایران مجددا قطع شد. در سال ۱۳۷۵ قرارداد صادرات گاز طبیعی ایران به ترکیه با حداکثر حجم سالیانه ۱۰ میلیارد مترمکعب با شرکت بوتاش ترکیه به امضا رسید. به منظور عملی نمودن این قرارداد، خطلوله‌ای به طول ۲۵۳ کیلومتر و با قطر ۴۰ اینچ در مسیر تبریز تا مرز بازرگان احداث گردید و صادرات گاز ایران از آذرماه ۱۳۸۰ عملاً آغاز شد که تا پایان سال ۸۰، حجم صادرات گاز ایران به ۳۵۷/۷ میلیون مترمکعب رسید. حجم صادرات گاز ایران به ترکیه در سال ۱۳۸۴ به ۴/۷ میلیارد مترمکعب رسید که بر مبنای قرارداد بایستی تا سال ۱۳۸۷ صادرات ایران به ۱۰ میلیارد مترمکعب در سال افزایش یابد.

با توجه به عدم تکافوی تولید داخلی و پوشش تقاضا به ویژه در زمان اوج مصرف و اهتراز از انجام هزینه انتقال گاز طبیعی به مناطق شمالی و شمال شرقی کشور، در سال ۱۳۷۴ قرارداد واردات گاز طبیعی از ترکمنستان با حجم صادرات حداکثر ۸ میلیارد مترمکعب در سال، به امضا رسید. بدین منظور خطلوله‌ای به طول ۶۰ کیلومتر و قطر ۴۰ اینچ از مرز ایران و ترکمنستان تا کردکوی احداث گردید و همچنین خطلوله ۳۰ اینچی از کردکوی تا نیروگاه نکا احداث شد.

واردات گاز ایران از ترکمنستان با حجمی معادل ۳۹۴/۶ میلیون مترمکعب در سال ۱۳۷۶ آغاز و در سال ۱۳۸۴ به ۵/۲ میلیارد مترمکعب رسید. بنابراین واردات گاز طبیعی ایران از ترکمنستان طی سالهای ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۴ در مجموع ۳۴/۲ میلیارد مترمکعب بوده است.

نمودار ۴. روند واردات و صادرات گاز طبیعی ایران

جدول ۴. روند صادرات و واردات گاز طبیعی ایران

میلیاردمترمکعب در سال

واردات	صادرات	سال
.	۲۰۰۸۰	۱۳۶۹
.	۲۰۸۴۷	۱۳۷۰
.	۰۰۰۴۷۳	۱۳۷۱
.	.	۱۳۷۲
.	۰۰۰۱۳۳	۱۳۷۳
.	.	۱۳۷۴
.	.	۱۳۷۵
۰۰۰۳۹۵	.	۱۳۷۶
۱۰۸۶۳	.	۱۳۷۷
۲۰۱۰۹	.	۱۳۷۸
۳۰۲۷۸	.	۱۳۷۹
۴۰۵۱۵	۰۰۰۳۵۸	۱۳۸۰
۵۰۲۷۸	۱۰۲۷۴	۱۳۸۱
۵۰۷۳۱	۲۰۴۱۳	۱۳۸۲
۵۰۸۵۶	۳۰۵۰۰	۱۳۸۳
۵۰۱۷۲	۴۰۷۳۰	۱۳۸۴

منبع: امور سیستم‌های اطلاعات مدیریت برنامه‌ریزی تلفیقی شرکت ملی گاز ایران، شهریور ۱۳۸۵

جایگزینی گاز طبیعی با فرآورده‌های نفتی

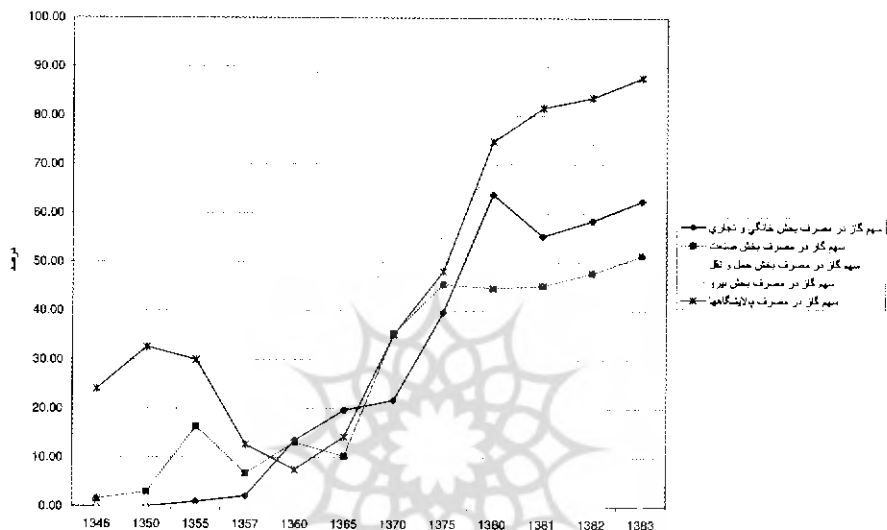
ذخائر بسیار غنی گاز طبیعی ایران، سیاست جایگزینی مصرف گاز طبیعی به جای فرآورده‌های نفتی را به اولویت اصلی سیاستگذاران کلان کشور تبدیل نموده است.

سهم گاز طبیعی در سبد مصرفی انرژی اولیه کشور (با احتساب برق آبی و انرژی‌های نو) از حدود ۶/۷ درصد در سال ۱۳۵۷ به بیش از ۵۰ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است. به عبارت دیگر از کل ۱۱۴۴ میلیون بشکه معادل نفت خام مصرف انرژی اولیه داخلی کشور در سال ۱۳۸۳ (۳/۰۵ میلیون بشکه در روز)، حدود ۵۵۷ میلیون بشکه معادل نفت خام آن (۱/۵۲ میلیون بشکه در روز) مصرف گاز طبیعی بوده است. با توجه به حجم صادرات کنونی نفت خام کشور (حدود ۲/۵ میلیون بشکه در روز)، چنانچه این سیاست به جد دنبال نمی‌شد، صادرات نفت خام کشور به شدت تحت فشار قرار می‌گرفت و بایستی حداقل بیش از ۱/۵ میلیون بشکه دیگر از تولید، صرف

مصرف داخلی می‌شد و درآمد صادراتی کشور از این محل به شدت کاهش می‌یافت.^۱ طبق شاخص‌های برنامه پنجساله چهارم، بایستی سهم گاز طبیعی در سبد مصرفی سوخت‌های فسیلی به حدود ۶۲ درصد افزایش می‌یافت که این شاخص در پایان سال ۱۳۸۴ به ۵۹ درصد رسید.

نمودار ۵. سهم گاز از مصرف انرژی اولیه بخشهای مختلف اقتصاد کشور

منبع: ترازنامه انرژی کشور، ۱۳۸۳

قیمت‌گذاری گاز طبیعی در بازار داخلی

قیمت‌گذاری گاز طبیعی از آغاز فعالیت شرکت ملی گاز ایران و ورود گاز به سبد انرژی مصرفی کشور، با توجه به اهداف کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت این صنعت، تحولات زیادی را پشت سر گذاشته است.

در سالهای نخستین عرضه گاز در سبد انرژی مصرفی کشور، بدلیل ضرورت استفاده بیشتر از ظرفیت‌های ایجاد شده انتقال و عرضه گاز در سطح کشور، مکانیزم قیمت‌گذاری گاز طبیعی در بخشهای مخلف مصرف، در جهت افزایش مشترکین و مصرف‌کنندگان گاز و افزایش سهم این حامل انرژی در سبد مصرفی کشور تنظیم گردید.

۱. ترازنامه انرژی کشور، ۱۳۸۳

با گسترش سیستم گازرسانی و پذیرش گاز به عنوان یک حامل انرژی مستمر و در دسترس در کلیه بخشهای اقتصاد کشور، بویژه در بخش صنعت و نیرو و رشد سریع مصرف، موجب گردید دولت ضمن حمایت از سیاست تامین رفاه جامعه، اقدام به تعریف مکانیزم جدیدی در رابطه با قیمت‌گذاری گاز طبیعی نماید.

در این مکانیزم با قیمت‌گذاری پلکانی در بخش خانگی، از مصرف‌کنندگان کم‌مصرف در مقابل مصرف‌کنندگان پرمصرف حمایت به‌عمل آمد و مکانیزم قیمت‌گذاری گاز طبیعی در سایر بخشهای مصرف بدون تاثیر از حجم مصرف سالانه، تعدیل گردیده است.

سیاست قیمت‌گذاری گاز طبیعی تا سال ۱۳۵۹ بر اساس روش تشویق مصرف تداوم یافت. از این سال به بعد، سیستم قیمت‌گذاری گاز طبیعی تغییر یافت و قیمت گاز در هر بخش مصرف‌کننده به‌طور ثابت و بدون تاثیرپذیری از حجم مصرف، تعریف گردید.

سیاست قیمت‌گذاری ثابت گاز طبیعی تا اواخر سال ۱۳۶۹ ادامه یافت. در این سال قیمت‌های گاز طبیعی ضمن حفظ سیاست تثبیت قیمت، تغییر یافت و در سال ۱۳۷۰ گازبهای بخش خانگی به ۸ ریال در هر متر مکعب افزایش یافت.

در سال ۱۳۷۲ با توجه به خط‌مشی‌های تنظیمی در برنامه ۵ساله دوم توسعه کشور و به جهت ترغیب و تشویق مصرف‌کنندگان جهت استفاده بهینه و حمایت از ا فشار کم‌مصرف در بخش خانگی، گازبها بر اساس ۴دانه مصرف تهیه و تنظیم گردید و بر اساس تصمیمات اتخاذشده در شورای اقتصاد، متوسط گازبهای دریافتی از بخش خانگی در سال ۱۳۷۳ به ۱۳ ریال در هر متر مکعب افزایش یافت. با توجه به به‌الگوی قیمت‌گذاری پله‌ای، قیمت‌گذاری گاز طبیعی در هر دامنه مصرف، ضمن تامین درآمد مورد انتظار شرکت ملی گاز و میانگین فوق انجام پذیرفت.

بر اساس بند "ب" تبصره ۱۹ قانون برنامه دوم توسعه، متوسط قیمت هر متر مکعب گاز طبیعی در کلیه بخشهای مصرف طی سالهای برنامه دوم بر مبنای سال ۱۳۷۳ به‌طور متوسط سالیانه ۲۰ درصد افزایش یافت. در سال ۱۳۷۷ قیمت گاز در بخش خانگی به تفکیک ۲۶ استان و در ۲۲ دامنه تنظیم و جهت اجرا ابلاغ گردید. ولی قیمت هر متر مکعب گاز در دامنه‌های مصرف در استانهای مختلف، تغییر محسوسی نداشت و عملاً تفاوت معناداری میان استانهای سردسیر، معتدل و گرم‌سیر قائل نگردید. میانگین تعرفه فروش گاز طبیعی در کلیه بخشهای مصرف در سال آخر برنامه ۵ساله دوم (سال ۱۳۷۸) به ۴۲/۲ ریال در هر متر مکعب افزایش یافت.

بر اساس مصوبه مجلس شورای اسلامی مقرر گردید میانگین گازبها در کلیه بخشهای مصرف در طول برنامه سوم بطور متوسط سالیانه ۱۰ درصد افزایش یابد. به استناد بند «الف» تبصره ۱۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۱ و مصوبه جلسه مورخ ۸۱/۳/۱۹ هیات وزیران مقرر شد گازبهای بخش خانگی مصرفی برای ۵ ماهه اول سال بر اساس تعرفه های سال گذشته وصول گردد. تعرفه فروش گاز طبیعی بخش خانگی در سال ۱۳۸۲ نیز به استناد بند «الف» تبصره ۱۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ برای ۸ ماهه اول سال و ۴ ماهه پایانی سال در نظر گرفته شد.

در اجرای توصیه‌ها و رهنمودهای مقام معظم رهبری و ریاست جمهوری به منظور مقابله با تورم ناشی از رشد سریع نقدینگی در جامعه و حفظ قدرت خرید مردم، تخفیفی در مورد تعیین تعرفه‌های گازبها و حق انشعاب گاز از ابتدای تیرماه ۱۳۸۲ اعمال گردید. در نتیجه در بخش خانگی، گازبها به ازای هر متر مکعب در تمام فصول سال معادل ۷۵ ریال در نظر گرفته شد. عطف به ماده ۳ قانون برنامه چهارم، قیمت گاز طبیعی و سایر دریافتیهای مرتبط، در سال اول برنامه چهارم، قیمتهای پایان شهریور ۱۳۸۳ خواهد بود و برای سالهای بعد، برنامه سالانه پیشنهاد و به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید.

شاخص‌ها و برنامه‌های فصل گاز در برنامه چهارم توسعه

به منظور تحقق اهداف عالی نظام در زمینه توسعه استفاده از گاز طبیعی، طی برنامه پنج‌ساله چهارم توسعه، به توسعه بخش گاز توجه ویژه‌ای شده است.

به منظور نیل به اهداف برنامه چهارم توسعه، شرکت ملی گاز ایران بایستی ظرفیت پالایش و نم‌زدائی گاز خود را از ۳۸۳ میلیون متر مکعب در روز در سال ۱۳۸۳ با ۵۳ درصد رشد، به ۵۸۶/۴ میلیون متر مکعب در روز در سال ۱۳۸۸ افزایش دهد.

طبق این برنامه بایستی تا پایان سال ۱۳۸۸، جمعیت تحت پوشش گاز طبیعی کشور به ۵۷/۸ میلیون نفر افزایش یابد که نشان‌دهنده بهره‌مندی ۱۳/۸ میلیون خانوار شهری و روستائی کشور از این موهبت می‌باشد.

طبق برنامه چهارم توسعه، بایستی مصرف گاز طبیعی کشور از ۱۰۳/۳ میلیارد متر مکعب در سال ۱۳۸۴ با بیش از ۷۹ درصد رشد به ۱۸۵/۶ میلیارد متر مکعب در سال در پایان برنامه افزایش یابد.

با تحقق اهداف برنامه چهارم توسعه کشور، سهم گاز طبیعی در سبد مصرف

انرژی فسیلی کشور به ۶۳ درصد افزایش خواهد یافت که با سهم ۵۹ درصدی آن در سال ۱۳۸۴ قابل مقایسه می باشد.

جدول ۵. شاخص های برنامه چهارم توسعه در بخش گاز کشور

ردیف	عناوین شاخصها و برنامه ها	واحد	پایان سال ۱۳۸۴			درصد تحقق	عملکرد برنامه	پیش بینی سالهای باقیمانده برنامه چهارم			
			۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷			۱۳۸۸			
۱	ظرفیت بالایش و نم زدائی گاز	میلیون متر مکعب در روز	۳۹۸	۳۸۳	۹۶	۴۲۲.۷	۴۷۴.۷	۵۳۰.۴	۵۸۶.۴		
۲	طول خطوط انتقال گاز (در پایان سال)	هزار کیلومتر	۲۲.۴	۲۲	۹۸	۲۴.۷	۲۷.۵	۳۰.۱	۳۲.۹		
۳	احداث ایستگاههای تقویت فشار	تعداد	۴۵	۴۵	۱۰۰	۵۳	۶۱	۶۹	۷۹		
۴	ظرفیت انتقال گاز	میلیون متر مکعب در روز	۴۵۴	۴۰۱.۶	۸۸	۵۰.۶	۵۸۴	۶۳۴	۶۹۱		
۵	انشعابهای خانگی و تجاری (در پایان سال)	میلیون انشعاب	۵.۷	۵.۷	۱۰۰	۶.۱۶	۶.۴۹	۶.۸۱	۷.۱		
۶	خانوارهای مصرف کننده گاز طبیعی (در پایان سال)	میلیون خانوار	۱۰.۸	۱۱.۶	۱۰۷	۱۲.۳	۱۲.۸	۱۳.۳	۱۳.۸		
۷	جمعیت تحت پوشش گاز طبیعی	میلیون نفر	۴۷.۳	۴۹.۴	۱۰۴	۵۱.۲	۵۳.۴	۵۵.۶	۵۷.۸		
۸	صنایع مصرف کننده گاز طبیعی	هزار عدد	۷.۷	۱۰.۱	۱۳۱	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸		
۹	متوسط مصرف روزانه در ماه سرد	میلیون متر مکعب در روز	۴۱۵.۱	۳۹۰.۴	۹۴	۵۳۳.۴	۵۸۰.۴	۶۲۸.۷	۶۹۴.۶		
۱۰	صادرات گاز طبیعی (ترکیه)	میلیارد متر مکعب در سال	۷	۴.۷	۶۷	۹	۱۰	۱۰	۱۰		
۱۱	واردات گاز طبیعی	میلیارد متر مکعب در سال	۷.۵	۵.۲	۶۹	۸	۸	۸	۸		
۱۲	مصارف داخلی و عملیاتی	میلیارد متر مکعب در سال	۱۰۹.۸	۱۰۳.۳	۹۴	۱۳۶.۸	۱۵۰.۲	۱۶۴.۷	۱۸۵.۶		
۱۳	سهم گاز طبیعی در سبد مصرف سوختهای فسیلی	درصد	۶۱.۹	۵۹	۹۵	۶۰	۶۱	۶۲	۶۳		

منبع: امور سیستم های اطلاعات مدیریت برنامه ریزی تلفیقی شرکت ملی گاز ایران، شهریور ۱۳۸۵

طرح های عمده شرکت ملی گاز ایران در برنامه چهارم توسعه

به منظور تحقق اهداف برنامه چهارم توسعه، شرکت ملی گاز ایران، طرح ها و پروژه های متعددی در دستور کار خود دارد که اهم آن به شرح ذیل می باشد:

الف. پالایشگاه گاز بیدبلند ۲

- هدف: فرآورش ۵۷ میلیون مترمکعب گاز طبیعی در روز
تولید ۱/۴۸ میلیون تن اتان در سال به منظور تامین خوراک واحد اولفین هشتم (پتروشیمی اروند)
- تولید ۲/۳۵ میلیون تن LPG و بنزین طبیعی در سال
- اعتبار مورد نیاز: ۲/۱۷۷ میلیارد دلار
- پیش بینی بهره برداری: سال ۱۳۸۸

ب. پالایشگاه گاز پارسیان

- هدف: فرآورش ۴۳ میلیون متر مکعب گاز در روز (فاز اول)
فرآورش ۳۷/۵ میلیون متر مکعب گاز در روز (فاز دوم)
تولید ۳۰ هزار بشکه در روز مایعات گازی
تولید ۷۶۰ هزار تن LPG در سال
تولید ۸۵۰ هزار تن اتان در سال
تولید ۴۵۰ هزار تن پروپان در سال
تولید ۳۱۰ هزار تن بوتان در سال
تولید ۱۱ میلیون بشکه بنزین طبیعی در سال
- اعتبار مورد نیاز: ۳۹۰۶ میلیارد ریال
- مشاور: مهندسین مشاور سازه
- شروع بهره برداری:
- تکمیل فاز اضطراری سال ۱۳۸۴
- فاز ۱ سال ۱۳۸۵
- فاز ۲ سال ۱۳۸۵
- فاز نهائی سال ۱۳۸۸

ج. پالایشگاه گاز ایلام

- هدف: فرآورش ۶/۸ میلیون متر مکعب گاز طبیعی در روز
- تولید ۵۱۵ تن گوگرد در روز
- تولید ۴۸۰ تن LPG در روز
- تولید ۵۵۰۰ بشکه بنزین طبیعی در روز
- MC : شرکت هیربدان
- مشاور: مهندسین مشاور پارسیکان ایران
- پیمانکار ساختمانی: شرکت تهران جنوب، شرکت نصب نیرو
- اعتبار مورد نیاز: ۱۳۹۴ میلیارد ریال
- پیش‌بینی بهره‌برداری: سال ۱۳۸۵

د. پروژه‌های مهم خطوط انتقال در دست مطالعه و اجرا (به طول حدود ۱۰ هزار کیلومتر)

- خط انتقال چهارم سراسری به طول ۱۰۳۳ کیلومتر و قطر ۵۶ اینچ، با ۱۰ ایستگاه تقویت فشار
- خط انتقال پنجم سراسری به طول ۵۰۴ کیلومتر و قطر ۵۶ اینچ، با ۵ ایستگاه تقویت فشار
- خط انتقال ششم سراسری به طول ۴۹۲ کیلومتر و قطر ۵۶ اینچ، با ۲ ایستگاه تقویت فشار
- خط انتقال هفتم سراسری به طول ۹۰۰ کیلومتر و قطر ۵۶ اینچ، با ۲ ایستگاه تقویت فشار و ۸ ایستگاه در فاز نهایی
- خط انتقال هشتم سراسری به طول ۱۰۴۷ کیلومتر و قطر ۵۶ اینچ، با ۱۱ ایستگاه تقویت فشار
- خط انتقال نهم سراسری به طول ۱۵۰۰ کیلومتر و قطر ۵۶ اینچ
- خط انتقال دهم شمال، شمال شرق کشور به طول ۸۶۵ کیلومتر و اقطار ۴۸ و ۴۲ اینچ، با ۵ ایستگاه تقویت فشار
- خط انتقال سوم شمال غرب کشور به طول ۹۵۰ کیلومتر و اقطار ۳۰ تا ۴۸ اینچ، با ۵ ایستگاه تقویت فشار
- خط انتقال کنگان-پتاهه به طول ۴۲۰ کیلومتر و قطر ۵۶ اینچ، با ۲ ایستگاه تقویت فشار

- خط انتقال پتاوه-اصفهان به طول ۲۱۰ کیلومتر و قطر ۵۶ اینچ
- حدود ۵ هزار کیلومتر خطوط انتقال منطقه‌ای و استانی

ه. سایر پروژه‌های مهم در دست مطالعه و اجرا

- احداث ۴۲ ایستگاه تقویت فشار گاز (شامل ۱۷۶ دستگاه توربین و کمپرسور با قدرت ۴۵۰۰ هزار اسب بخار)
- گازرسانی به ۱۳۲ شهرک صنعتی
- اجرای پروژه‌های مندرج در بند "ز" تبصره ۱۱ قانون بودجه سال ۱۳۸۴
- اجرای پروژه‌های مندرج در بند "ز" تبصره ۱۱ قانون بودجه سال ۱۳۸۵
- خط انتقال گاز ساوه-قزوین-رشت (ادامه خط انتقال سوم سراسری) به طول ۲۷۱ کیلومتر و قطر ۵۶ اینچ
- خط انتقال گاز ایرانشهر-چابهار به طول ۲۹۰ کیلومتر و قطر ۴۲ اینچ
- خط انتقال گاز ایرانشهر-زاهدان-دورااهی زابل و اتصال به سیستم جنوب خراسان به طول ۳۹۰ کیلومتر و قطر ۴۲ اینچ

و. خط انتقال گاز چهارم سراسری

- طول: ۱۰۳۳ کیلومتر
- قطر: ۵۶ اینچ
- تعداد ایستگاههای تقویت فشار: ۱۰ ایستگاه
- اعتبار مورد نیاز: ۱/۱۴۳ میلیارد دلار
- ظرفیت انتقال: ۱۱۰ میلیون متر مکعب در روز
- سال بهره‌برداری و تکمیل: ۱۳۸۵-۱۳۸۳

ز. خط انتقال گاز پنجم سراسری (عسلویه-آغاچاری)

- طول: ۵۰۴ کیلومتر
- قطر: ۵۶ اینچ
- تعداد ایستگاههای تقویت فشار: ۵ ایستگاه
- اعتبار مورد نیاز: ۱/۳ میلیارد دلار
- هدف: انتقال گاز ترش فازهای ۶، ۷ و ۸ پارس جنوبی به منظور تزریق به مخازن نفتی جنوب

- سال بهره‌برداری و تکمیل: ۱۳۸۵

ح. خط انتقال گاز ششم سراسری (عسلویه - خوزستان)

- طول: ۴۹۲ کیلومتر
- قطر: ۵۶ اینچ
- تعداد ایستگاههای تقویت فشار: ۲ ایستگاه
- اعتبار مورد نیاز: ۷۴۳۹ میلیارد ریال
- هدف: گازرسانی به استان بوشهر، صادرات گاز به کویت و تامین کسری گاز طبیعی استان خوزستان
- سال بهره‌برداری و تکمیل: ۱۳۸۶

ط. خط انتقال گاز هفتم سراسری (به مناطق شرقی و جنوب شرقی کشور)

- طول: ۹۰۰ کیلومتر
- قطر: ۵۶ اینچ
- تعداد ایستگاههای تقویت فشار: ۲ ایستگاه
- اعتبار مورد نیاز: ۱۱۶۳۵ میلیارد ریال
- ظرفیت انتقال: ۵۰ میلیون متر مکعب در روز
- سال بهره‌برداری و تکمیل: ۱۳۸۷

ی. خط انتقال گاز هشتم سراسری

- طول: ۱۰۴۷ کیلومتر
- قطر: ۵۶ اینچ
- تعداد ایستگاههای تقویت فشار: ۱۱ ایستگاه
- اعتبار مورد نیاز: ۲۶۱۱۲ میلیارد ریال
- ظرفیت انتقال: ۱۱۰ میلیون متر مکعب در روز
- هدف: انتقال گاز فازهای جدید پارس جنوبی به مرکز و شمال کشور در مسیر عسلویه - نائین - شرق تهران - سیستم شمال شرق کشور
- سال بهره‌برداری و تکمیل: ۱۳۸۷

ک. خط انتقال گاز دوم شمال، شمال شرق کشور

- طول: ۸۶۵ کیلومتر

- قطر: ۴۸ اینچ
- اعتبار مورد نیاز: ۱۰۲۶۷ میلیارد ریال
- ظرفیت انتقال: ۶۰ میلیون متر مکعب در روز
- هدف: توسعه گازرسانی به جنوب خراسان، اتصال سیستم های انتقال گاز در مرکز و شمال شرق کشور و همچنین برنامه توسعه مصرف در سایر مناطق حوزه شمال شرق در مسیر پارچین-شاهرود-سنگ بست
- سال بهره برداری و تکمیل: ۱۳۸۷

جدول ۶. پروژه های مندرج در بند ز تبصره ۱۱ قانون بودجه سال ۱۳۸۴

ردیف	عنوان طرح	برنامه اجرائی	اعتبار (میلیون دلار)
۱	گازرسانی به ۸۵ شهر	۱۴۷ هزار انشعاب	۱۱۰
۲	گازرسانی به ۹۰۰۰ روستا	۵۴۰ هزار انشعاب	۴۵۰
۳	احداث خطوط انتقال گاز شهرها	۶۰۰ کیلومتر	۳۲۷
۴	گازرسانی به صنایع بزرگ و نیروگاهها	تامین ۶۰۰ هزار مترمکعب در ساعت	۵۴
۵	تکمیل خطوط لوله سراسری احداث خطوط اصلی و سراسری احداث خطوط انتقال اصلی	۴۶۵ کیلومتر	۱۲۵
۶			۸۰
۷			۶۵
۸			۵۵
۹			۸۶
۱۰			۱۶۰
۱۱	تکمیل پالایشگاه ایلام	-	۶۵
	جمع کل		۱۵۷۷

منبع: امور سیستم های اطلاعات مدیریت برنامه ریزی تلفیقی شرکت ملی گاز ایران، شهریور ۱۳۸۵

جدول ۷. پروژه‌های مندرج در بند ز تبصره ۱۱ قانون بودجه سال ۱۳۸۵

ردیف	عنوان طرح	اعتبار (میلیون دلار)	
۱	گازرسانی به شهرها و مابقی روستاهای باقی‌مانده از سال گذشته	۱۰۰	
۲	احداث خطوط انتقال شهرهای جدید	۲۸۵	
۳	گازرسانی به صنایع و ایستگاههای CNG	۱۵	
۴	احداث خطوط انتقال اصلی و تاسیسات زیربنایی	احداث بخشی از خطلوله چهارم سراسری	
۵		احداث بخشی از خطلوله ششم سراسری	
۶		احداث بخشی از خطلوله هشتم سراسری	
۷		احداث بخشی از خطلوله دوم شمال و شمال شرق	
۸		تکمیل خطوط لوله سراسری	
۹		احداث ایستگاههای تقویت فشار	
۱۰		تکمیل پالایشگاه ایلام	
۱۱		اجرای بخشی از طرح ذخیره‌سازی گاز طبیعی در زیرزمین	
۱۲		احداث خطوطلوله انتقال گاز	
		جمع کل	۱۷۰۰

منبع: امور سیستم‌های اطلاعات مدیریت برنامه‌ریزی تلفیقی شرکت ملی گاز ایران، شهریور ۱۳۸۵

جدول ۸. خلاصه اعتبارات مورد نیاز سرمایه‌ای شرکت ملی گاز ایران به تفکیک برنامه، طی برنامه چهارم توسعه

ارقام به میلیون ریال

عنوان برنامه	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	جمع
توزیع	۶۱۵۵۴۹۹	۷۹۶۸۷۱۰	۷۰۳۳۳۸۰	۵۳۵۱۸۷۶	۳۸۵۹۰۰۰	۲۰۳۶۸۴۶۵
انتقال	۱۵۱۴۷۳۷۴	۲۱۰۳۸۲۷۲	۲۸۳۳۳۴۰۹	۲۵۴۹۵۹۰۸	۱۴۹۷۳۶۷۱	۱۰۴۹۷۸۶۳۴
پالایش	۵۴۴۳۱۱۸	۱۰۸۱۵۱۳۲	۱۵۹۸۱۵۳۳	۸۱۸۱۵۶۳	۶۰۶۰۶۷۸	۴۶۴۸۲۰۲۴
طرح‌های ستادی	۱۰۵۹۰۱۰	۲۲۲۰۸۰۲	۱۳۵۷۴۳۹	۱۳۱۴۸۱۵	۱۳۹۰۸۱۴	۷۳۴۲۸۸۰
بیع متقابل دوم	۳۹۱۰۸۵۰	۴۵۴۷۵۰۰	۲۹۱۰۴۰۰	-	-	۱۱۳۶۸۷۵۰
جمع	۳۱۷۱۵۸۵۱	۴۶۵۹۰۴۱۶	۵۵۶۰۶۱۶۱	۴۰۳۴۴۱۶۲	۲۶۲۸۴۱۶۳	۲۰۰۵۴۰۷۵۳
جمع(میلیون دلار)	۲۵۴۴	۵۲۰۶	۶۲۱۳	۴۵۰۸	۲۹۲۷	۲۲۴۰۷

منبع: امور سیستم‌های اطلاعات مدیریت برنامه‌ریزی تلفیقی شرکت ملی گاز ایران، شهریور ۱۳۸۵

الزامات توسعه گاز در افق ۱۴۰۳

به منظور نیل به اهداف مندرج در سند چشم انداز جمهوری اسلامی ایران، شرکت ملی گاز ایران مجموعه فعالیتهایی در دستور کار خود دارد که اهم این فعالیت ها به شرح ذیل می باشد:

سیستم انتقال گاز ملی

در جدول شماره ۹، الزامات گاز تا سال ۱۴۰۳ ارائه شده‌اند. بر این اساس جمعاً ۸۳۴۲ کیلومتر خط انتقال ملی و ۹۰۱۰ کیلومتر خط انتقال استانی احداث خواهد شد. خط هفتم سراسری جهت تامین نیازهای گاز طبیعی در استانهای هرمزگان، جنوب کرمان و سیستان و بلوچستان و سپس تامین گاز صادراتی به پاکستان و هند، احداث خواهد شد.

خط دهم سراسری جهت صادرات به هند و پاکستان و آزادسازی ظرفیت خط هفتم برای مقاصد داخلی، احداث خواهد شد. اجرای این خط در برنامه پنجم، پیش‌بینی شده است.

خط سراسری نهم جهت صادرات به اروپا و نیز عرضه گاز به غرب کشور در نظر گرفته شده است. بخشی از این خط در برنامه چهارم و بخشی دیگر در برنامه پنجم توسعه کشور اجرا خواهد شد.

خطوط سراسری یازدهم و دوازدهم به موازات خط دوم اما با تمایل به غرب و شرق در نظر گرفته شده‌اند. خطوط R1، R2 و R3 به ترتیب جایگزین خطوط سراسری اول، سرخس - نکا و خط سراسری دوم خواهند شد. عمر متوسط ۴۰ سال، برای خطوط انتقال گاز منظور شده است.

شبکه و انشعاب

با توجه به شهرهای باقیمانده و روستاهای موجود که حائز شرایط گازرسانی می‌باشند، احداث و توسعه شبکه توزیع گاز در طول ۳ برنامه پنجم، ششم و هفتم ادامه خواهد داشت. برای نیل به هدف گازرسانی به ۹۹ درصد از مناطق شهری و بیش از ۶۰ درصد از مناطق روستائی، جمعاً نصب ۷/۱۵ میلیون انشعاب در طول چهار برنامه چشم‌انداز ۱۴۰۳، برنامه‌ریزی شده که به طور یکسان در ۴ برنامه توزیع خواهد شد. این میزان دربرگیرنده تعویض شبکه‌های توزیع گاز طبیعی کشور نیز می‌گردد. در حال حاضر حدود ۳۰ درصد شبکه‌های توزیع از لوله‌های پلی اتیلن تشکیل شده و با توجه به رفع اشکالات

این لوله‌ها در طول سالهای چشم‌انداز، این نسبت افزایش خواهد یافت. بدیهی است گسترش شبکه توزیع گاز خانگی - تجاری مستلزم برقراری نظام بهینه‌سازی مصرف سوخت در این بخش خواهد بود. زیرا توان ذخیره‌سازی کشور در افق چشم‌انداز تنها ۱۰۰ میلیون مترمکعب در روز در ماههای سرد منظور شده است و کماکان بخش مهمی از ظرفیت زنجیره عرضه گاز در فصل سرد به بخش خانگی - تجاری مربوط خواهد شد.

پالایش

با توجه به اعلام شرکت ملی نفت ایران مبنی بر توسعه ۲۲ فاز پارس جنوبی در افق ۱۴۰۳ و برنامه‌های صادرات LNG و GTL و گاز طبیعی کشور، به‌منظور موازنه عرضه و تقاضا لازم است منابع دیگری خارج از حوزه پارس جنوبی در اختیار شرکت ملی گاز ایران قرار گیرد.

با توجه به مذاکرات به عمل آمده و اعلام شرکت ملی نفت ایران، ۳ منبع گازی دیگر برای توسعه گاز در افق ۱۴۰۳ مطرح می‌باشد که عبارتند از منبع پارس شمالی با حجم تولیدی به میزان ۱۸ میلیون متر مکعب در روز، منبع کیش با تولید ۱۰۲ میلیون متر مکعب در روز و منابع پراکنده در دریا جمعاً با تولید ۷۵ میلیون متر مکعب در روز که به ترتیب در برنامه‌های پنجم، ششم و هفتم منظور شده‌اند. در محاسبه سرمایه‌گذاری مورد نیاز شرکت ملی گاز ایران، فرض بر این است که پالایشگاههای مربوط به ۳ منبع فوق‌الذکر توسط شرکت ملی گاز ایران احداث گردد.

میعانات گازی

بر اساس آخرین تصمیمات وزارت نفت، بخش عمده‌ای از میعانات تولیدی در شرکت ملی گاز ایران به صنایع پتروشیمی و شرکتهای پالایش نفت، اختصاص خواهد یافت. بخشی از این میعانات که در حوزه کنگان تولید می‌شود، تا پایان برنامه پنجم در طی قراردادی به فروش رفته است. در حال حاضر موضوع تخصیص میعانات گازی، قطعیت نیافته است.

ایستگاههای تقویت فشار و مراکز تعمیر و نگهداری خطوط انتقال

به تناسب احداث خطوط انتقال ملی و استانی، ایستگاههای تقویت فشار و یاردهای تعمیراتی پیش‌بینی شده‌اند. جمعاً ۱۴۰ ایستگاه تقویت فشار در ۴ برنامه چشم‌انداز، در نظر گرفته شده‌اند.

جدول ۹. برآورد تاسیسات مورد نیاز توسعه گاز کشور در افق ۱۴۰۳ شرکت ملی گاز ایران

تاسیسات	برنامه چهارم	برنامه پنجم	برنامه ششم	برنامه هفتم	چشم انداز
نام خطوط سراسری جدید و جایگزین	خطوط ۴،۶،۷،۸ و ۹	خطوط R1 و ۹، ۷، ۱۰	خطوط R2، R1، و ۱۱ و ۱۰	خطوط R2 و R3، ۱۱ و ۱۲	
طول خطوط ۵۶" در هر برنامه (کیلومتر)	۳۴۳۳	۲۵۷۵	۲۱۵۰	۲۱۰۰	۱۰۲۵۸
طول خطوط ملی در هر برنامه (کیلومتر)	۸۳۴۲	۶۲۵۷	۵۲۲۵	۵۱۰۳	۲۴۹۳۷
طول خطوط استانی در هر برنامه (کیلومتر)	۹۰۱۰	۶۷۵۸	۵۶۴۲	۵۵۱۱	۲۶۹۲۱
ایستگاه تقویت فشار (واحد)	۳۵	۴۰	۳۵	۳۰	۱۴۰
یارد تعمیراتی (واحد)	۱۰	۵	۸	۸	۳۱
پالایش (میلیون متر مکعب در روز) *	۱۲۰	۱۱۸	۱۰۲	۷۵	۴۱۵
ذخیره سازی (برداشت ۳ ماهه میلیون متر مکعب در روز) - غیر تجمعی	۱۵	۲۰	۳۰	۳۵	۱۰۰
توزیع (تعداد انشعاب)	۱/۸ میلیون	۱/۸ میلیون	۱/۸ میلیون	۱/۷۵ میلیون	۷/۱۵ میلیون

* ظرفیت پالایشگاههای پارس جنوبی منظور نشده است.

منبع: امور سیستم های اطلاعات مدیریت برنامه ریزی تلفیقی شرکت ملی گاز ایران، شهریور ۱۳۸۵

واردات گاز طبیعی

برنامه واردات گاز طبیعی از ترکمنستان بر اساس قراردادهای منعقد شده، به شرح جدول شماره ۱۰ می باشد. علاوه بر واردات گاز از ترکمنستان، در نظر است روزانه حدود ۱/۲ میلیون متر مکعب گاز طبیعی از آذربایجان دریافت گردد و در مقابل حدود یک میلیون متر مکعب در روز به جمهوری خودمختار نخجوان در چارچوب طرح Swap تحویل گردد.

جدول ۱۰. حجم واردات گاز طبیعی ایران بر مبنای برنامه چشم انداز ۱۴۰۳

میلیون متر مکعب در روز

سال	عملکرد ۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۸	۱۴۰۳
حجم واردات*	۱۴/۲	۱۹/۱	۲۱/۹	۲۱/۹	۲۱/۹	۲۱/۹	۲۱/۹	۲۱/۹	۲۱/۹	۲۱/۹	۲۱/۹	۲۱/۹

* مذاکرات برای افزایش واردات گاز طبیعی از سال ۱۳۸۷ و به میزان حدود ۶ میلیارد متر مکعب در سال از ترکمنستان در دست بررسی است.

منبع: امور سیستم های اطلاعات مدیریت برنامه ریزی تلفیقی شرکت ملی گاز ایران، شهریور ۱۳۸۵

منابع و مآخذ:

۱. امور سیستم های اطلاعات مدیریت برنامه ریزی تلفیقی شرکت ملی گاز ایران، شهریور ۱۳۸۵
۲. نفت و توسعه ۵، گزارش اهم فعالیت های وزارت نفت، ۸۳-۱۳۷۶، اداره کل روابط عمومی وزارت نفت، تیرماه ۱۳۸۴
۳. ترازنامه انرژی کشور - ۱۳۸۳، وزارت نیرو، معاونت امور انرژی، دفتر برنامه ریزی انرژی، ۱۳۸۵

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی